

BRAK

Sklapanje braka

Dejstva braka

Prestanak braka

Bračno pravo

- Uređuje brak i odnose u braku
- Načela bračnog prava (čl. 62 Ustava RS i čl. 3. i 24. PZ):
  - Načelo institucionalnosti braka
  - Načelo slobodnog pristanka na brak
  - Načelo monogamije
  - Načelo laiciteta (svetovnosti) braka
  - Načelo ravnopravnosti supružnika
  - Načelo slobodnog raskida braka

Pojam braka

- „...zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.“ (čl. 3. st. 1. PZ)
  - zajednica života **uređena zakonom** (nastanak, dejstva, prestanak)
  - zajednica života **lica različitog pola**
  - zajednica života **jedne** žene i **jednog** muškarca (tzv. monogamni brak)
  - uslov i cilj braka je **uspostavljanje zajednice života** lica različitog pola (mora postojati takva *namera* lica koja sklapaju brak)

Sklapanje braka

- Uslovi/pretpostavke za sklapanje braka predviđeni zakonom (čl. 15-24. PZ)
- *Pozitivne pretpostavke* – činjenice koje moraju postojati u momentu sklapanja braka da bi bio punovažan
- *Negativne pretpostavke* (tzv. bračne smetnje) – činjenice koje ne smeju postojati u momentu sklapanja braka da bi bio punovažan
- Materijalni i formalni uslovi za sklapanje braka

Pozitivne pretpostavke za punovažnost braka

...činjenice koje moraju postojati u momentu sklapanja braka da bi brak bio punovažan:

- Različitost polova
- Saglasnost izjava volja
- Forma sklapanja braka (brak sklopljen u zakonom propisanom postupku)
- Zajednica života supružnika

Različitost polova

- Brak je zajednica života **žene** i **muškarca**...
- Cilj je ostvarenje biološke funkcije braka
- Ko utvrđuje ispunjenje ovog uslova?
- Kako se dokazuje ispunjenje činjenice različitosti polova?
- Punovažnost braka u slučajevima hermafroditizma i transseksualiteta lica koje želi da sklopi brak

Saglasnost izjava volja

- Izjave volje budućih supružnika moraju biti:
  - date **rečima, usmeno ili pisano** (lice sa fizičkim nedostacima ili koje ne govori jezik u službenoj upotrebi – prisustvo tumača)
  - ozbiljne, date **u nameri sklapanja braka**
  - date **istovremeno** (momenat sklapanja braka)
  - date **lično** (izuzetno, kada postoje naročito opravdani razlozi, sklapanje braka moguće je u prisustvu jednog budućeg supružnika i punomoćnika drugog supružnika – na osnovu *specijalnog punomoćja*)

Punomoćje za sklapanje braka

- Kada postoje naročito opravdani razlozi (bolest, lišenje slobode, boravak u inostranstvu...)
- Ovlašćeno lice (punomoćnik) u ime i za račun jednog od budućih supružnika (vlastodavac) izjavljuje volju za sklapanje braka
- Punomoćje mora:
  - da sadrži podatke o vlastodavcu, punomoćniku i licu sa kojim se (preko punomoćnika) sklapa brak
  - biti dato samo u svrhu sklapanja braka
  - biti overeno
  - da sadrži datum overe (važi 90 dana od dana overe)

Zakonska forma braka

- Brak se sklapa u zakonom propisanom postupku pred matičarem
- Svečana forma (*forma ad solemnitatem*) – uslov punovažnosti braka
- Postupak sklapanja braka je poseban upravni postupak uređen čl. 292-304. PZ
- Punovažan je samo brak koji je zaključen u zakonom propisanoj formi odn. zakonom propisanom postupku koji vodi nadležni organ uprave – matičar
- Građanski (svetovni) brak

Namera zasnivanja zajednice života

- ...zakonom uređena **zajednica života** muškarca i žene.“
- da bi brak bio punovažan, oba buduća supružnika moraju imati nameru ostvarivanja zajednice života
- Brak sklopljen u nameri ostvarenja nekog drugog cilja (npr. sticanje državljanstva, sticanje zakonskog naslednog dela i sl.) brak čini nepunovažnim (apsolutna ništavost braka)

Negativne pretpostavke za punovažnost braka

...činjenice koje ne smeju postojati u momentu sklapanja braka da bi brak bio punovažan (tzv. bračne smetnje)

- Bračnost
  - Nesposobnost za rasuđivanje
  - Srodstvo
  - Maloletstvo
  - Starateljstvo
  - Mane volje - zabluda, prinuda
- Postojanje bračnih smetnji procenjuje se u odnosu na momenat sklapanja braka!

Srodstvo

Odnos između lica koji se zasniva:

- *rođenjem* (**krvno srodstvo**) – između lica koja potiču jedno od drugog ili od zajedničkog pretka
- *sklapanjem braka* (**tazbinsko srodstvo**) – između jednog supružnika i krvnih srodnika drugog supružnika (sami supružnici nisu srodnici!)
- *usvojenjem* (**adoptivno srodstvo**) – između usvojioca i njegovih krvnih srodnika i usvojenika

Stupanje u brak maloletnika

- Brak može sklopiti lice koje je navršilo 18 godina (bračna sposobnost)
- Brak može sklopiti lice koje je **navršilo 16 godina** uz dozvolu (prethodnu saglasnost) suda
- Sklapanjem braka pre punoletstva maloletno lice stiče potpunu poslovnu sposobnost (tzv. emancipacija)
- Maloletstvo lica ispod 16 godina predstavlja neotklonjivu bračnu smetnju!

Postupak davanja dozvole za stupanje u brak

- Pokreće se predlogom za davanje dozvole sa stupanje u brak
- Predlog podnosi maloletno lice starije od 16 godina koje želi da sklopi brak (nije potrebna saglasnost roditelja!)
- Predlog se podnosi osnovnom sudu prema mestu prebivališta predlagača
- Sud utvrđuje i ceni:
  - a) postojanje opravdanih razloga;
  - b) telesnu i duševnu zrelost maloletnika za vršenje bračnih prava i dužnosti

NIJE POTREBNA SAGLASNOST RODITELJA ZA SKLAPANJE BRAKA!

Mane volje

- Izjave volje budućih supružnika moraju biti slobodne
- **Zabluda**
  - Zabluda o fizičkoj ličnosti
  - Zabluda o građanskoj ličnosti
  - Zabluda o bitnim svojstvima supružnika
- Relevantna samo ako lice koje je bilo u zabludi ne bi sklopilo brak da je imalo pravu predstavu o relevantnim činjenicama!
- **Prinuda**
  - Fizička prinuda – primena fizičke sile;
  - Psihička prinuda (pretnja) – izazivanje straha

Postupak sklapanja braka

- Za sklapanje braka nadležan je opštinski organ uprave – matičar
- Zahtev za sklapanje braka budući supružnici mogu podneti bilo kom opštinskom organu uprave - matičaru
- Postupak sklapanja braka obuhvata:
  1. Prethodni postupak
  2. Postupak venčanja
  3. Postupak registracije

Prethodni postupak

- Zahtev za sklapanje braka podnosi se matičaru izabrane opštine
- Zahtev za sklapanje braka podnosi se u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik
- Uz zahtev se podnose dokazi (isprave kojima se potvrđuje ispunjenje zakonskih pretpostavki za sklapanje braka); npr. izvod iz matične knjige rođenih, pravnosnažna presuda o razvodu ili poništenju prethodnog braka, rešenje o davanju dozvole za sklapanje braka maloletniku i sl.
- Ukoliko matičar utvrdi postojanje uslova, određuje dan sklapanja braka
- Prethodno je dužan da supružnike obavesti o pravnim posledicama sklapanja braka i preporuči im da zatraže stručno mišljenje bračnog i porodičnog savetovišta, odnosno drugih stručnih ustanova

Postupak venčanja

- Obavlja se, po pravilu, u prostoriji određenoj za tu namenu (izuzetno, na drugom mestu uz obezbeđenje potrebnih uslova za ispunjenje svečane forme – zastava RS, matičar nosi lentu, itd.)
- Sklapanju braka obavezno prisustvuju oba buduća supružnika (izuzetno, punomoćnik jednog od budućih supružnika)
- Sklapanju braka obavezno prisustvuju i dva svedoka (svako poslovno sposobno lice može biti svedok)
- Matičar utvrđuje identitet lica, potvrđuje ispunjenost zakonskih uslova, upoznaje buduće supružnike sa pravima i obavezama u braku, uzima izjave volje od svakog supružnika
- Brak je sklopljen momentom davanja saglasnih izjava volja supružnika!

Postupak registracije

- Brak se upisuje u matičnu knjigu venčanih
- Potpisuju se supružnici svojim imenom i prezimenom (eventualno, punomoćnik pored imena supružnika koga zastupa), matičar i svedoci
- Nakon upisa braka u matičnu knjigu, supružnicima se izdaje izvod (služi kao dokaz da je brak sklopljen)

Matične knjige

- Javne knjige (evidencija o ličnom statusu fizičkih lica)
- Nadležan za vođenje matičnih knjiga je opštinski organ uprave – matičar
- Tri vrste matičnih knjiga:
  - Matična knjiga rođenih (rođenje)
  - Matična knjiga venčanih (sklapanje braka)
  - Matična knjiga umrlih (smrt)
- Načela matičnih knjiga
  - Načelo oficijelnosti
  - Načelo jednoobraznosti
  - Načelo verodostojnosti

Matična knjiga venčanih

- Evidencija sklopljenih brakova
- Činjenice o braku (podaci o supružnicima, naknadne izmene bračnog statusa i u vezi sa bračnim statusom)
- Izvod iz matične knjige venčanih služi dokazivanju bračnog statusa lica u različite svrhe

Dejstva braka

- Lični odnosi supružnika:
  - Ravnopravnost
  - Uzajamno poštovanje i pomaganje
  - Vođenje zajedničkog života
  - Sloboda izbora rada i zanimanja
  - Izbor prezimena
  - Izbor mesta stanovanja
  - Vođenje zajedničkog domaćinstva
- Lično-imovinski odnosi supružnika (izdržavanje)
- Imovinski odnosi supružnika (zajednička imovina)

Vanbračna zajednica

- Trajnija zajednica života žene i muškarca između kojih nema bračnih smetnji (član 4. stav 1. PZ)
- Shodna primena pravila o ličnim, ličnoimovinskim i imovinskim pravima i obavezama supružnika

Prestanak braka

Smrt supružnika
Ništavost braka
Razvod braka

Prestanak braka

- Brak prestaje:
  - Smrću
  - Utvrđenjem ništavosti / poništenjem
  - Razvodom
- Smrću i razvodom može prestati samo punovažan brak, nepunovažan brak prestaje poništenjem!

Brak prestaje...

- Smrću supružnika
- Proglašenjem nestalog supružnika za umrlog
- Utvrđenjem ništavosti (apsolutno ništavi brakovi)
- Poništenjem (relativno ništavi brakovi)
- Razvodom

Prestanak braka smrću i proglašenjem nestalog supružnika za umrlog

- ✘ Smrt (prirodna smrt i proglašenje nestalog supružnika za umrlog)
- ✘ Za umrlo se može oglasiti lice:
  1. o čijem životu za poslednjih pet godina nije bilo nikakvih vesti, a od čijeg je rođenja proteklo sedamdeset godina;
  2. o čijem životu za poslednjih pet godina nije bilo nikakvih vesti, a okolnosti pod kojima je nestalo čine verovatnim da više nije u životu;
  3. koje je nestalo u brodolomu, saobraćajnoj nesreći, požaru, poplavi, zemljotresu ili u kakvoj drugoj neposrednoj smrtnoj opasnosti, a o čijem životu nije bilo nikakvih vesti za šest meseci od dana prestanka opasnosti;
  4. koje je nestalo u toku rata u vezi sa ratnim događajima, a o čijem životu nije bilo nikakvih vesti za godinu dana od dana prestanka neprijateljstava.

Ništavost braka

- ✘ **U momentu sklapanja braka postoji mana koja vređa javni interes** (brak je protivan prinudnim propisima, javnom poretku, dobrim običajima):
  - a) Brak sklopljen **između lica istog pola**
  - b) **Odsustvo saglasne izjave** volja
  - c) Brak **nije sklopljen u zakonito sprovedenom postupku**
  - d) Brak **nije sklopljen u cilju zasnivanja zajednice života**
  - e) Brak **sklopljen za vreme trajanja ranijeg braka** jednog od supružnika
  - f) Brak je sklopilo **lice nesposobno za rasuđivanje**
  - g) Brak **sklopljen između krvnih, adoptivnih i tazbinskih srodnika** između kojih je sklapanje braka zabranjeno
  - h) Brak **sklopljen između staratelja i šticenika**
  - i) Brak **sklopljen od strane lica koje nije navršilo 16 godina**

Ništavost braka

- ✘ Sud *po službenoj dužnosti* vodi računa o ništavosti braka
- ✘ Svako pravno zainteresovano lice, kao i javni tužilac, može pokrenuti postupak za utvrđenje ništavosti braka
- ✘ Postupak se pokreće tužbom koja se podnosi osnovnom sudu (parnični postupak)
- ✘ Nema roka za podnošenje tužbe (jer je u pitanju brak koji vređa javni interes)
- ✘ Ništav brak se, po pravilu, ne može pravno osnažiti

Rušljivost braka

- ✘ Brak je rušljiv ako **u momentu sklapanja ima manu koja primarno vređa pojedinačni interes** (interes jednog od supružnika)

- ✘ Razlozi rušljivosti braka:
  - a) Brak zaključilo **lice koje je navršilo 16 godina, bez dozvole suda**
  - b) Brak zaključilo **lice koje je u momentu sklapanja braka bilo nesposobno za rasuđivanje a koje naknadno postane sposobno za rasuđivanje**
  - c) Brak zaključen **u zabludi ili pod prinudom**

Rušljivost braka

- ✘ Poništenje rušljivog braka može tražiti samo lice u čiju je korist rušljivost ustanovljena (npr. supružnik koji je bio maloletan, njegovi roditelji ili staratelji, supružnik koji je bio u zabludi i sl)
- ✘ Tužba za poništenje braka podnosi se parničnom sudu u roku predviđenom zakonom (po pravilu, godinu dana od nastupanja relevantne činjenice...)
- ✘ Istekom roka, ukoliko tužba nije podneta, brak postaje punovažan!

Razvod braka

- Može se razvesti samo punovažan brak!
- Razlozi za razvod braka (brakorazvodni uzroci) su:
  - Ozbiljna i trajna poremećenost bračnih odnosa
  - Objektivna nemogućnost ostvarivanja zajednice života supružnika
- Brak se može razvesti predloga za sporazumni razvod braka (koji podnose oba supružnika) ili na osnovu na osnovu tužbe za razvod (koju podnosi jedan od supružnika)

Razvod braka po predlogu supružnika

- Predlog za sporazumni razvod braka podnose oba supružnika
- Predlog za sporazumni razvod braka podnosi se u pisanoj formi
- Predlog mora da sadrži:
  - Sporazum supružnika o razvodu braka
  - Sporazum o vršenju roditeljskog prava nakon razvoda
  - Sporazum o deobi zajedničke imovine

Posredovanje u bračnom sporu

- Porodični zakon
  - tužba za razvod braka/tužba za poništaj braka
  - postupak posredovanja (mirenje i nagodba - medijacija)
  - mogućnost postizanja sporazuma o vršenju roditeljskog prava, izdržavanju i deobi imovine
- Zakon o posredovanju u rešavanju sporova iz 2014. godine

“Posredovanje je postupak, bez obzira na naziv, u kojem strane dobrovoljno nastoje da sporni odnos reše putem pregovaranja, uz pomoć jednog ili više posrednika, koji stranama pomaže da postignu sporazum.”

Dejstva prestanka braka

- Pravo na sklapanje novog braka
- Prezime
- Zajednička imovina
- Povraćaj poklona
- Izdržavanje
- Vršenje roditeljskog prava
- Pravo stanovanja (*habitatio*)